

УДК 657;300.142.26

Фабіянська В.Ю., к.е.н.

Свердзоленко І.Ю.,

Вінницький національний аграрний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

У даній статті розглянуто питання бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю оборотних активів підприємств з метою управління ними. Досліджено основні шляхи підвищення ефективності використання оборотних активів на підприємстві, розглянуто рівні контролю за витрачанням оборотних коштів та організаційне забезпечення, пов'язане з упорядкуванням взаємовідносин між працівниками, функціональними органами контролю оборотних активів.

Ключові слова: оборотні активи, оборотні кошти, матеріальні ресурси, запаси, облік, внутрішній контроль.

Fabianska V., Sverdzenko I.

IMPROVEMENT OF ACCOUNT AND CONTROL OF CIRCULATING ASSETS

This article is devoted to record-keeping and internal control of enterprise circulating assets with the management purpose. The basic efficiency increase ways of enterprise circulating assets using are investigated, the control orgware expense circulating levels, which related to relations between workers and functional circulating assets control organs are considered.

The basic task of operations book-keeping control with circulating assets is found, the documentary receptions of actual control is carried out.

The effective checking system, which is reliable modern system improvement pre-condition control and effective circulating assets using, the most acceptable leaving supplies estimation method, is considered.

Keywords: circulating assets, turnover means, material resources, supplies, account internal

Фабиянская В. Ю., Свердзоленко И.Ю.

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УЧЕТА И КОНТРОЛЯ ОБОРОТНЫХ АКТИВОВ

В данной статье рассмотрены основные вопросы бухгалтерского учета и внутреннего контроля оборотных активов предприятий с целью управления ими.

Исследованы основные пути повышения эффективности использования оборотных активов на предприятии, рассмотрены все уровни контроля расходования оборотных средств и организационное обеспечение, связанное с упорядочением отношений между работниками, функциональными органами контроля оборотных активов.

Ключевые слова: оборотные активы, оборотные средства, материальные ресурсы, запасы, учет, внутренний контроль.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Бухгалтерський облік є важливою ланкою для управління суб'єктом господарювання, однак без організованої системи контролю неможливо досягти цілей управління навіть при чіткій організації бухгалтерського обліку.

Контроль є невід'ємною складовою та умовою ефективного здійснення будь-якої діяльності, одержання інформації про процеси, які відбуваються на підприємстві, прийняття найбільш раціональних та оперативних рішень щодо загальних і специфічних питань розвитку підприємства.

Забезпечення безперервного процесу функціонування підприємства повинно здійснюватись за рахунок наявності оборотних активів. Від ступеня ефективності використання оборотних активів залежать фінансовий стан підприємства та його безперебійна робота.

Основним завданням обліку та контролю оборотних активів є надання повної, правдивої та неупередженої інформації щодо них у фінансовій звітності. Однак інформація відносно оборотних активів не завжди є такою через недосконалість законодавства та постійні зміни в ньому.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. У дослідження питань удосконалення обліку та контролю ефективності використання оборотних активів вагомий внесок зробили такі вчені: М.Д. Білик, Ф.Ф. Бутинець, Н.О. Бондаренко, Я.А. Гончарук, А.Г. Загородній, В.П. Пантелєєв, В.Я. Пшенична, В.В. Сопко, Б.Ф. Усач та ін. Проте, проблеми організації і методики обліку та контролю оборотних активів на підприємстві залишаються актуальним питанням для багатьох вчених і тому потребують подальшого удосконалення.

Цілі статті. Метою статті є дослідження проблем і шляхів удосконалення обліку та контролю оборотних активів на

підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На підприємствах оборотні активи відіграють значну роль, тому їх облік, збереження та раціональне використання в процесі виробництва має важливе значення у підвищенні ефективності господарської діяльності. Бухгалтерський облік поточних активів перебуває в центрі уваги всіх управлінських служб, що пов'язано з прагненням збільшити оборотність капіталу, вкладеного в оборотні активи, адже нерациональна організація бухгалтерського обліку їх руху може призвести до необґрунтованих витрат. Обсяг і структура оборотних активів в значній мірі залежать від обсягу витрат на виробництво та швидкості руху матеріальних цінностей [1].

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» оборотні активи — гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу [4].

Однією з головних проблем обліку активів є віднесення об'єктів до оборотних чи необоротних. Системне вивчення інформації вимагає її класифікації, чим зумовлено необхідність поділу ресурсів на окремі категорії, що потрібно для забезпечення відповідного сприйняття інформації, яку повинні розуміти як внутрішні, так і зовнішні користувачі.

Від застосування науково побудованої класифікації оборотних активів та віднесення об'єктів до певної групи залежить послідовність ведення бухгалтерського обліку, рівень деталізації бухгалтерської інформації, що формує необхідну базу щодо групи чи певного об'єкта обліку для управління ними. Встановлено, що основними та достатніми для управління є чотири ознаки класифікації оборотних активів: за економічною природою; принципами організації; видами, передбаченими Планом рахунків; характером джерел формування. Використання інших ознак призведе до зростання непродуктивних витрат часу бухгалтерського персоналу в частині формування інформації і не сприятиме її корисності для керівного складу підприємства [7].

Чухно І.С. пропонує класифікувати оборотні активи за часом

перебування в кругообігу й виділяти початкові, функціональні та накопичені оборотні активи [8].

На нашу думку, дана класифікація є досить важлива, тому що підприємству необхідно знати під час здійснення своєї господарської діяльності, яка кількість оборотних активів була в його розпорядженні перед початком операційної діяльності, яка кількість брала участь в операційному циклі і що буде отримано в кінцевому результаті.

Ефективність оборотних активів залежить від повноти реалізації заходів, спрямованих на забезпечення оптимальності їх використання та прискорення їх оборотності. Ефективне використання оборотних коштів є важливим завданням підприємства і повинно забезпечуватися прискоренням їх оборотності на всіх стадіях кругообігу.

На стадії створення виробничих запасів - раціональне використання матеріальних ресурсів, удосконалення нормування, ліквідація запасів, налагодження роботи транспорту, оптимальний вибір постачальників.

На стадії незавершеного виробництва - скорочення тривалості виробничого циклу, впровадження прогресивної техніки і технологій, розвиток стандартизації та уніфікації, вдосконалення системи економічного стимулювання тощо.

На стадії обігу - раціональна організація збуту продукції, прискорення документообороту, дотримання договірної платіжної дисципліни, використання маркетингових важелів активізації продажу (реклама) та ін.

Основні шляхи підвищення ефективності використання оборотних активів зображено на рисунку 1.

У конкретних умовах виробництва і збуту кожне підприємство самостійно обирає найбільш прийнятні шляхи прискорення оборотності оборотних активів, що дає змогу зекономити значні суми і збільшити обсяги виробництва та реалізації продукції без залучення додаткових фінансових ресурсів.

Оцінка оборотних активів, що надходять, здійснюється в обліку на основі історичної собівартості, яка передбачає підрахунок всіх витрат на виробництво та придбання.

При вибутті запасів відповідно П(с)БО 9 «Запаси» передбачено п'ять методів оцінки, кожен з них має свої переваги та

недоліки, що зумовлює їх використання підприємствами в залежності від поставленої мети.

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”, підприємство “при відпуску запасів у виробництво, з виробництва, продаж та іншому вибутті” має право їх оцінювати за одним із таких методів:

- ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів;
- середньозваженої собівартості;
- собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- нормативних затрат;
- ціни продажу [5].

На нашу думку, найбільш доцільно використовувати метод середньозваженої собівартості, оскільки використані запаси рівномірно включаються до собівартості чи фінансового результату і відображають більш реальний прибуток.

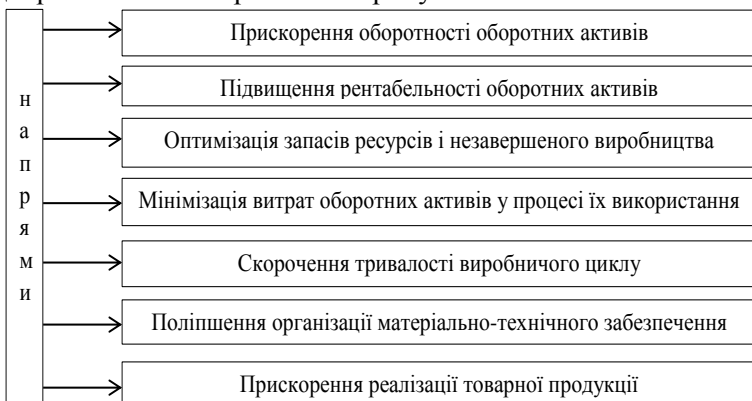

Рис.1 Основні шляхи підвищення ефективності використання оборотних активів

Дієва система контролю є надійною передумовою сучасного удосконалення системи управління, ефективного використання матеріальних ресурсів. Для поліпшення бухгалтерського обліку, забезпечення достовірності оформлених первинних документів, збереження цінностей і підвищення ефективності заходів, що проводяться, використовується внутрішній контроль [3].

Контроль витрачання оборотних активів необхідно організувати на всіх рівнях управління, у результаті чого він отримує певну ієрархію (табл.1)

Таблиця 1

Рівні контролю витрачання оборотних активів

Рівні	Напрями контролю
Нижній рівень	безпосередньо контроль за виробничими запасами, незавершеним виробництвом, готовою продукцією, який на великих підприємствах здійснюється бригадами, дільницями, групами
Середній рівень	до об'єктів контролю належать грошові кошти, розрахунки з дебіторами та ін. (цехи, служби, відділи)
Вищий рівень	здійснюється контроль за всіма видами оборотних активів (керівники та заступники керівників)

Узагальнено автором на основі [1]

Бухгалтерський контроль – це складова частина внутрішньогосподарського контроль, який здійснюється для забезпечення надійності облікових даних, проведення перевірки доцільності і достовірності господарських операцій до моменту їх здійснення або перед їх завершенням на підставі бухгалтерських документів, а також перевірка правильності ведення бухгалтерського обліку та вивчення результатів господарської діяльності підприємства.

Організаційне забезпечення пов'язане з упорядкуванням взаємовідносин між працівниками, функціональними органами контролю оборотних активів, тобто здійснюється розподіл контролюючих функцій (рис. 2).

При здійсненні бухгалтерського контролю окремих складових оборотних активів на підприємствах слід розробляти спеціальну програму перевірки із зазначенням повного переліку контролюючих робіт, завдань, а також відповідальних за їх виконання виконавців. При складанні програми бухгалтерського контролю слід враховувати, що вона повинна бути обґрунтованою та гнучкою, тобто враховувати умови роботи об'єкта, що контролюється, тенденції його розвитку, цілі контролю та витрати часу на його проведення [1].

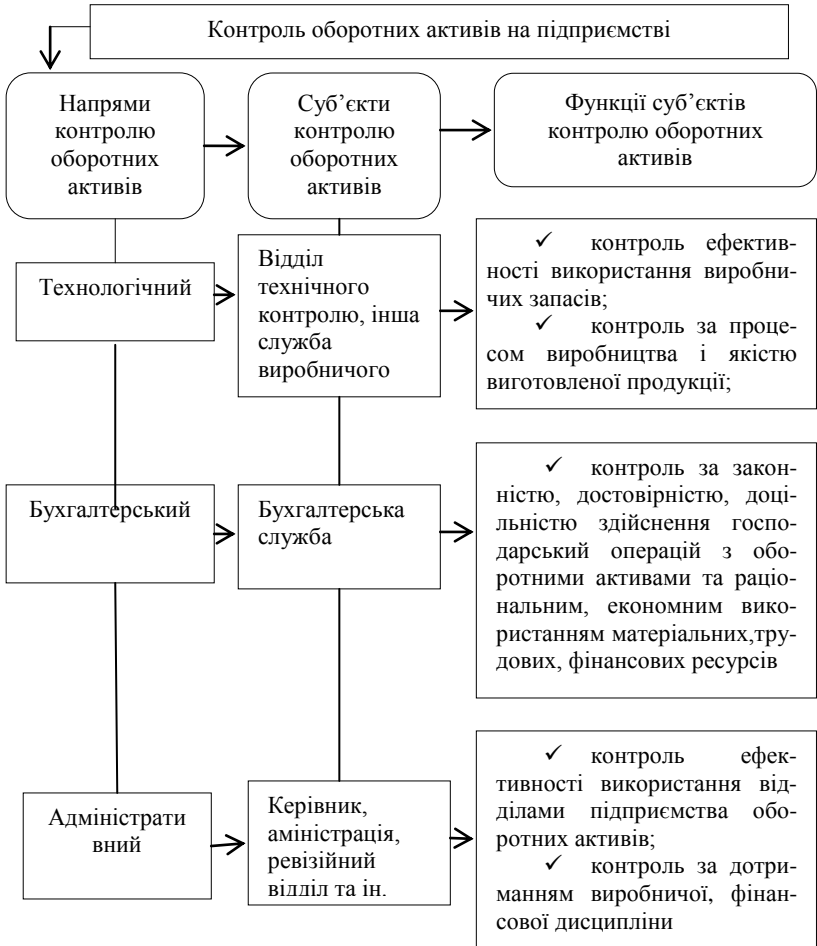

Рис. 2. Напрями контролю оборотних активів на підприємствах [1]

При визначенні планових витрат часу на проведення контролю необхідно враховувати такі фактори, як обсяг документообороту, ступінь автоматизації обробки облікової інформації; спосіб перевірки об'єкта (суцільний чи вибірковий); період, що підлягатиме перевірці.

При плануванні бухгалтерського контролю слід

дотримуватися принципу гнучкості, оскільки за наявності ймовірнісних подій програма може уточнюватися або доповнюватися, виходячи із конкретних обставин [7].

Метою бухгалтерського контролю операцій з оборотними активами є перевірка достовірності, доцільності, законності здійснення операцій, які пов'язані із формуванням, рухом, використанням активів підприємства.

Основними завданнями бухгалтерського контролю операцій з оборотними активами є [2]:

- вивчення законності і доцільності проведення операцій з оборотними активами, своєчасності і повноти оприбуткування та витрачання;

- перевірка фактичної наявності оборотних активів;

- визначення правильності ведення синтетичного та аналітичного обліку оборотних активів;

- оцінка, повноти та правильності відображення господарських операцій з оборотними активами;

- перевірка організації обліку придбання, виробництва, витрачання ТМЦ;

- перевірка стану збереження готівки в касі;

- вивчення законності операцій з дебіторською заборгованістю та її відображення в обліку;

- перевірка правильності створення резерву сумнівних боргів.

Сафонов Т.І. [6], вважає, що внутрішній контроль – це постійний управлінський процес, що охоплює всі операції кожної структурної одиниці підприємства, забезпечуючи визначення і аналіз ризиків його діяльності з метою їх попередження чи обмеження.

Для отримання повної і достовірної інформації про операції з оборотними активами потребує розробки методика їх внутрішнього контролю, яка передбачає визначення методів контролю або їх сукупності, що будуть використані в процесі контролю оборотних активів [1].

Для достовірності здійснення операцій з оборотними активами можна використати прийоми документального і фактичного контролю.

При документальному контролі оборотних активів використовуються такі прийоми як нормативно-правова,

формальна, арифметична, економічна, зустрічна перевірки, взаємний контроль.

При фактичному контролі оборотних активів застосовуються наступні прийоми: обстеження, огляд, контрольне придбання, контрольний запуск сировини і матеріалів з виробництва, контрольне приймання продукції за якістю і кількістю, дослідження операцій на місці.

Важливим етапом у контролі за використанням власних оборотних активів є систематичне порівняння фактичної їх наявності зі встановленою потребою (нормативом), оскільки як їх надлишок, так і нестача негативно позначаються на діяльності підприємства.

Висновки. На нашу думку, удосконалення обліку та контролю оборотних активів має важливе значення при збереженні та раціональному використанні їх в процесі виробництва. Відсутнє управління ними призведе підприємство до розбалансованої діяльності, що спричинить виникнення ризикових та небажаних ситуацій. Тому підприємствам потрібно швидко вирішувати свої спонтанні проблеми, які виникатимуть у господарській діяльності, оскільки це сприятиме забезпеченню формування достовірної, достатньої, неупередженої інформації щодо оборотних активів для цілей управління.

1. Волошина В.В. Інформаційні основи обліку та контролю поточних активів підприємств / В.В. Волошина // «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 11 (41). Ч. 2. – 2014.- С. 91
2. Канурна З.Ф. Контроль оборотних активів підприємств машинобудівного комплексу / З.Ф. Казурна // Міжнародний збірник наукових праць. - Випуск 3(12). – 2013. – С.246-252
3. Лаврова Ю.В. Оцінювання функцій управління оборотними активами на машинобудівному підприємстві // Науковий вісник ужгородського університету. – 2011, – №33.
4. НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України №73 від 07.01.2013
5. П(с)БО 9 “Запаси” затверджено наказом Міністерства фінансів України від 17.12.12 р. за № 1343 Електронний ресурс] // Режим доступу: www.rada.gov.ua
6. Сафонов Т.І. Поняття і сутність внутрішнього аудиту в системі управління підприємством / Т.І. Сафонов //Науково-практичне видання Незалежний аудитор. – 2013 . - №4 (II). – С.64-68
7. Суков Г.С. Моделі облікових операцій з оборотними активами для потреб управління // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 213: В 6 т. Том IV. – Дніпропетровськ: ДНУ, - 2012. – С. 922-927

8. Чухно, І. С. Визначення економічної сутності поняття «оборотні активи підприємства» [Текст] / І. С. Чухно // Регіональна економіка. – 2008. – № 6. – С. 62–69.